

Blind

Onlangs ben ik op bezoek geweest bij een vrouw van even over de vijftig die nooit heeft kunnen zien. Het was een hele stap want ik heb blinden altijd doodeng gevonden. Om mezelf over de drempel te helpen herlas ik in de trein *De Parabel van de Blinden*, de Nederlandse vertaling van de roman *Der Blindensturz* van de Duitse schrijver Gert Hofmann.

De Parabel van de Blinden is een van de mooiste interpretaties van een kunstwerk die ik ken. De Nederlandse titel is ontleend aan een schilderij van Pieter Breughel want daar gaat het boek over. De bijbelse parabel van de blinden zegt dat als de ene blinde de andere leidt, ze allebei in de sloot vallen. Breughel heeft zes blinden geschilderd van wie de eerste al in de berm ligt, de tweede er achteraan struikelt en de anderen spoedig zullen volgen.

De roman van Hofmann wordt verteld vanuit het perspectief van de blinden en begint aldus: 'Op de dag waarop wij geschilderd zullen worden -alweer een nieuwe dag!- wekt geklop op de schuurdeur ons uit onze slaap.' Als de blinden hun dromen hebben afgemaakt staan ze op uit hun 'met de muizen gedeelde stro' en vragen aan de klopper: 'En waarom worden wij geschilderd?' Maar de klopper weet het ook niet. Hij zegt dat ze nog even door het dorp moeten gaan lopen, omdat ze het lopen, dat geschilderd gaat worden, nog moeten oefenen. 'Vooral het struikelen en het vallen, de verschillende wijzen waarop je vallen kunt.'

De blinden krijgen een door de schilder betaalde maaltijd aangeboden en aanvaarden vervolgens de lange tocht naar zijn huis. Gaandeweg blijkt dat ze alleen maar in rondjes lopen, en dat ze, als ze door hun begeleiders niet in de steek waren gelaten, in een paar passen bij het huis van de schilder waren geweest.

Onderweg praten ze over van alles. Over de vogels bijvoorbeeld die hun ogen hebben uitgepikt, kraaien waarschijnlijk maar het kunnen ook raven zijn geweest. Van een van de zes, de ooguitgestokene wordt hij genoemd, zijn de ogen uitgestoken door een beul, 'als straf voor het stelen van het voetwortelbeentje van de heilige Wilhelmus uit de kerk in het dorp Peer.' De blinden worden door de mensen aangesproken, betast, beklaagd, van eten en drinken voorzien en 'omdat wij wel tegen een grapje kunnen' in greppels geduwd en in de ogen gespuwd.

Zover ben ik als mijn trein aankomt op zijn eindbestemming. Ikzelf moet nog verder want het huis waar ik heen ga ligt buiten. Vanuit de bus zie ik hoog in de lucht een zwerm zwarte vogels.

Mijn gastvrouw ontvangt mij hartelijk, biedt mij een stoel aan bij de open haard en verdwijnt weer om, zoals ze zegt, even naar de koffie te kijken. Turend in het vuur denk ik: vreemd eigenlijk dat blinden altijd praten alsof ze kunnen zien. Maar als zij terugkomt met koffie en broodjes zie ik dat zij, in dit onaangepaste huis, ook *loopt* alsof ze kan zien, omdat ze hier thuis is. Dat is ze dus ook in onze onaangepaste taal.

Zij vertelt dat ze graag beeldhouwwerk ziet, en liefst zonder er vooraf iets over te weten. 'Blinden willen altijd eerst weten wat zij gaan zien,' zegt ze, 'eerst horen wat het is en dan zien ze het. Is het wel goed wat ik zie, vragen ze dan. Het komt voort uit onzekerheid, maar het is erg jammer. Ze durven niet zelf te kijken, niet zelf te bepalen wat ze zien.'

Kleuren zal zij nooit kunnen zien, op dat punt blijft zij altijd aangewezen op weten. Toch zijn kleuren belangrijk. Van alles wat zij kent wil zij ook de kleur kennen. De kleur van haar kleren zoekt zij zorgvuldig uit want ze voelt er niets voor 'om net te doen of iedereen blind is'.

Zij heeft ooit tekeningen gemaakt met Japanse krijtjes waarop zij in braille de kleur had aangegeven. Zij werkte zo naturalistisch mogelijk, het gras moest grasgroen, het mos mosgroen en de bladeren tussen groen en bruin in want het was herfst. 'Waarom mocht het gras niet rood?' vraag ik. 'Omdat een blinde het zich niet kan permitteren het gras rood te maken,' zegt ze beslist. Een groots standpunt, lijkt mij, een mooi samengaan van bescheidenheid en trots.

Ze was een keer op bezoek bij een schilder, die haar wilde dwingen zijn

schilderij te bekijken. Het was nogal dik geschilderd en zij moest en zou het voelen. Zij weigerde. 'Het staat me tegen me op grond van wat hobbels en onregelmatigheden een beeld van een schilderij te vormen,' zegt ze. Meteen schiet mij een dichtregel te binnen: 'Wat ik niet kan verzwelgen, dat raak ik ook niet aan.'

Ik begin blindheid al minder eng te vinden. Sterker nog, ik voel een lichte neiging opkomen om de blindheid te gaan bewonderen. Een goed moment, overweeg ik, om weer eens afscheid te nemen. Dat doe ik onder welgemeende dankzegging.

In de trein terug hervat ik *De Parabel van de Blinden*. Hofmann zegt niets over de bijbelse inspiratie van het schilderij of over de allegorische betekenis, niets over de techniek. Hij heeft natuurlijk niets over het schilderij willen weten, zeg ik bij mezelf. Misschien is hij niet eens naar Napels gereisd om in het Museo di Capodimonte met zijn neus bovenop het origineel te kunnen staan. Daar moet je namelijk ontzettend mee uitkijken. Voor je het weet ben je weer geïntimideerd door zo'n meesterwerk en kun je er zelf geen meer maken.

Hofmann heeft er een gemaakt door zich in te leven in blinden.

Zijn blinden worden door de dorpelingen tegemoet getreden met een ingewikkelde mengeling van nieuwsgierigheid en afkeer. Die bejegening lijkt een lange voorafschaduw van de uiteindelijke ontmoeting met de schilder, die pas plaatsvindt op driekwart van het boek.

De schilder wil de blinden schilderen maar kan ze niet onder ogen zien. 'Ik wil niet dat ze zo dichtbij komen en met mij praten,' roept hij. Hij is een aarzelaar. Zijn doel is 'een overtuigende verbeelding van de menselijke schreeuw te geven' maar hij is bang dat het hem ook nu niet zal lukken.

Ten slotte maakt hij toch aanstalten, en braaf beginnen de blinden hun geofende loopjes te lopen, en te vallen en een nat pak te halen, en daarna beginnen ze weer opnieuw. Zo nu en dan kijkt de schilder naar ze. Hij laat vragen (zelf spreekt hij niet met de blinden) of zij wat langzamer willen vallen want een snelle val kan hij niet vastleggen. Tegelijkertijd vindt hij dat de blinden overbodig zijn, hun uiterlijk althans, want dat leidt slechts de aandacht af van zijn onderwerp: de geestesgesteldheid van de wereld en de mensen.

'Waarom,' laten de blinden de schilder vragen, 'worden wij geschilderd? Wat hebben de schilder, de wereld en wij daaraan? Is het niet voldoende dat wij er zijn?'

Het antwoord komt niet, de schilder draait eindelijk op volle toeren, juist nu de blinden voelen dat ze niet meer nodig zijn. En inderdaad, ze worden naar een schuur gebracht, vlakbij, dezelfde waarin ze 's ochtends werden gewekt door de klopper.

'Dan barsten wij plotseling in lachen uit, wij verrassen onszelf. Lange tijd staan wij tot onze knieën in het stro en kunnen onszelf voelen lachen, aan onze schouders, onze hals, onze buik. Zelfs onze benen, die meestal stil zijn, sluiten zich bij het gelach aan. Eerst lachen wij zachtjes en ieder voor zich, ieder in zijn richting, daarna luid, in koor, allen tezamen. En bespeuren hoe over onze wangen en hals de tranen in onze hemden lopen.'

Cornel Bierens